

Відгук

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Васяновича Григорія Петровича на дисертаційне дослідження Левко Мар'яни Іванівни «Формування політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці в умовах вищих військових навчальних закладів», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Сучасний стан розвитку українського суспільства, його безпеки й надійної оборони потребує значного посилення уваги до питань формування політичної культури майбутніх офіцерів. Сьогодні надто важливо, щоб майбутній офіцер був не лише добрим воїном-функціонером, а цілісною гуманною людиною, якій притаманні науковий світогляд, високий рівень самосвідомості, отже, мав високі духовно-моральні якості. Усе це не приходить само собою, а формується під час напруженої фахової підготовки в стінах вищих військових навчальних закладів сумлінною працею усього адміністративного й професорсько-викладацького складу закладу. Тому ця підготовка має свою специфіку, оскільки вона максимально наближеною до бойових дій й водночас повинна відбуватися на засадах гуманізму й демократизму, з урахуванням вітчизняних та світових тенденцій. Отже, можна констатувати, що наявними є об'єктивні і суб'єктивні чинники обґрунтування автором проблеми формування політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці в умовах вищих військових навчальних закладів.. У цьому контексті дисертаційне дослідження М. І. Левко є актуальним та доцільним не лише з погляду суто теоретичних пошуків, а й практичних можливостей визначення та використання педагогічних умов формування політичної культури за окресленою військовою спеціальністю.

Теретико-методологічна основа дисертаційного дослідження науково обґрунтована, вона базується на засадах гуманітарної, соціокультурної філософії освіти, яка формує і спрямовує світогляд майбутніх офіцерів на усвідомлення людини як вищої соціальної і духовної цінності, здатної правильно орієнтуватися і здійснювати доцільний вибір у найскладніших екстремальних ситуаціях.

Згідно цього теретико-методологічного положення, системоутворювальним ядром загальної й професійної освіти майбутніх офіцерів є не стільки набуття певних професійних знань, умінь, навичок, скільки

формування цілісної особистості, її почуттєвої, розумової й вольової сфер у вияві їх діалектичної єдності.

Найбільш суттєві результати рецензованого дослідження.

Науковий апарат дослідження М. І. Левко в цілому відповідає вимогам до такого роду робіт і є самодостатнім для розв'язання всіх поставлених завдань, окреслених дисертанткою. Автор чітко визначає мету, предмет, об'єкт, завдання дослідження, що позитивно позначилося на здійсненні наукового пошуку, обґрунтуванні положень дисертації в цілому. Така логіка є послідовною, відповідає науковій проблемі праці та спрямована на її системне розв'язання.

Отже, дисертанткою :

1. На самодостатньому науковому рівні здійснено якісну характеристику ключових понять: «культура», «політична культура», «майбутні офіцери», «формування», «фахова підготовка», та ін. Зазначимо, що ця характеристика здійснена в широкому гуманітарному контексті – філософському, культурологічному, правовому, психологічному та педагогічному. Позитивним тут є те, що автор частково застосовує при цьому аналітико-критичний, системний та історико-логічний підходи. Це дозволяє йому подивитися на окреслену проблему у широкому контексті майбутньої професійної діяльності офіцера. Тим самим, ключові поняття в дослідженні виконують певну методологічну роль.

Натомість зазначимо, що авторові часто-густо не вдається уникнути певної описовості й повторів у визначенні тих чи інших понять, що не сприяє чіткості викладу провідних положень і міркувань. Дисертант доцільно користується усталеним в науці підходом, згідно з яким, політична культура на загальному рівні є формою суспільної свідомості. На індивідуальному рівні поняття «політична культура» визначається пошукувачем як інтегральна властивість особистості, що містить систему знань про політичні аспекти професійної діяльності офіцера Збройних Сил України, правила професійної комунікації, політичну поведінку й політичні дії. У цьому аспекті авторові варто було б, на нашу думку, більш рельєфно показати як і чому політична культура особистості майбутнього офіцера виконує регулятивну функцію у міжособистісних взаєминах, розв'язуванні конфліктних ситуацій тощо.

Позитивним у дослідженні є те, що дисертант не зупиняється на рівні загального, а й виокремлює специфічні ознаки політичної культури, виявляє взаємозв'язок і взаємодію її структурних елементів. Сутнісно-компонентний аналіз політичної культури майбутніх офіцерів автором розглядається у контексті реформування усєї освітньої і військової системи України, а також із врахуванням тих глобалізаційних процесів, які відбуваються у цілому світі, з їх позитивними і негативними наслідками, що є цілком слушним й обґрунтованим. Отже, доцільними є сформульовані автором загальні суперечності, які притаманні сучасній суспільній ситуації, водночас, на нашу думку, варто було б виокремити й ті сутнісні суперечності, які безпосередньо існують у процесі формування політичної культури курсантів вищих військових навчальних закладів.

2. Виходячи із теми дослідження автором обґрунтовано наукові підходи до формування політичної культури майбутніх офіцерів. Тут дисертант виокремлює соцієнтальний, етносоціологічний, історичний, інтегративний, системний, соціокультурний та ін. підходи, що корелюється з об'єктом, предметом та завданнями дослідження. Втім, бажано було б розглядати ці підходи у динамічному розвитку, взаємозв'язку і взаємозумовленості. Окрім того, пошукувач визначає головну мету, а також завдання цього виховання у закладах освіти України, показує його сильні і слабкі місця. Зазначимо, що дисертант дотримується у своєму підході тієї важливої і правильної думки, згідно з якою, політична культура – не самоціль, вона покликана, говорячи військовою мовою, мобілізувати всі духовно-моральні, психічні й фізичні сили особистості воїна на сумлінне виконання військового обов'язку, на неухильне дотримання норм громадянськості й патріотизму, отже, відповідати високій мірі відповідальності особистості офіцера. Доцільним у такому розумінні є визначення основних форм і методів, технологій виховання політичної культури, його засобів і перспективних шляхів удосконалення цього процесу. Водночас, на нашу думку, варто було б у більш широкому форматі розкрити і зарубіжний досвід. Крім того, авторові доцільно було б більш переконливо обґрунтувати шляхи удосконалення формування політичної культури у майбутніх офіцерів на рівні перспективності. Усе це вимагає ґрунтовних осмислень й наукових доведень.

3. Вартісним у виконаному дослідженні є визначення структурних компонентів, критеріїв, показників та методик діагностики сформованості політичної культури майбутніх офіцерів. Автор дослідження обґрунтовує та

виокремлює такі компоненти: політична спрямованість; політична грамотність; політична готовність та політична компетентність. Що ж стосується критеріїв, то вони становлять єдність мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного. Характеристика компонентів, критеріїв та рівнів сформованості подається автором в 2-му розділі дисертації. Здобувач застосовує низку теоретичних та емпіричних методів, а також методик для дослідження стану сформованості політичної культури у майбутніх офіцерів. Натомість вважаємо, що варто відходити від стереотипів і наповнювати реальний стан цієї сформованості не в третьому розділі, а саме там, де це зазначено в конкретному параграфі, а саме – параграфі 2.1. Тоді більш очевидною і зрозумілою була б динаміка досліджуваного процесу. Згідно з результатами констатувального експерименту, проведеного автором, у переважній більшості курсантів молодших курсів переважають низький і середній рівні політичної культури; дещо нижчим цей показник є у курсантів старших курсів (див. 2-му розділі дисертації). Найбільшими вадами у цьому сенсі виявилися: недостатня систематичність в організації цієї роботи; невідповідне соціо-культурне середовище: недосконала підготовленість викладацького та керівного складу до цього роду роботи та ін. Автором запропоновано низку методик, які суттєво удосконалюють систему формування політичної культури курсантів усіх курсів. Натомість ще раз наголосимо, що окреслена проблема залишається бути надзвичайно актуальною як у теоретичному, так і практичному контексті. Можливо дисертанту слід було б більш рельєфно показати як саме відбувається професійна орієнтація майбутніх курсантів, щоби якомога реальніше вищий військовий навчальний заклад міг би убезпечити себе від випадкових претендентів на офіцерське звання... У цьому аспекті доречним би було більш детальне вивчення досвіду країн НАТО та його можливості творчої реалізації в умовах навчально-виховного процесу у ВВНЗ України.

4. Одним із важливих завдань дослідження автор вбачав обґрунтування педагогічних умов та побудови моделі процесу формування політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці. Головними серед цих умов дисертант визначив такі: формування позитивної внутрішньої мотивації майбутніх офіцерів до оволодіння ними політичною культурою; доповнення змісту фахових дисциплін у контексті професійної підготовки формами, методами та засобами формування складових політичної культури в умовах вищих військових закладів; охоплення курсантів навчальною особистісно-

орієнтованою діяльністю шляхом застосування новітніх освітніх технологій та вкладання спецкурсу «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах»; здійснення моніторингу рівня сформованості компонентів політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці в умовах ВВНЗ України. М. І. Левко послідовно доводить, що визначені умови у своїй сукупності сприяють позитивному результату у процесі формування політичної культури у майбутніх офіцерів в їх фаховій підготовці. Натомість пошукувач справедливо зазначає, що на шляху активної реалізації визначених педагогічних умов постають реальні перешкоди, на які мають зважати усі учасники навчально-виховного процесу з метою їх активного подолання.

Розроблена модель процесу формування політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці включає такі блоки: цільовий, теоретико-методологічний, змістово-технологічний, діагностико-результативний (с. 145 дисертації).

5. Виконане дисертаційне дослідження носить експериментальний характер, що уможливило авторові перевірити ефективність реалізації запропонованих педагогічних умов та моделі процесу формування політичної культури майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки. Вдале застосування наукових методів дозволило дисертанту отримати нові наукові результати та зробити відповідні висновки й узагальнення. Отримані результати наукового дослідження М. І. Левко ґрунтовно викладені у третьому розділі дисертації. Тут же вважаємо за потрібне наголосити, що ефективність реалізації педагогічних умов процесу формування політичної культури у майбутніх офіцерів та дієвість організації і запропонованої авторської методики в цілому підтверджують результати збільшення кількості респондентів експериментальної групи передусім – курсантів з середнім і високим рівнем показників.

Джерельна база дослідження. В дисертації використано широкий комплекс наукових джерел, які виявилися самодостатніми для здійснення наукової праці з проблем педагогіки.

Структура дисертації відповідає логіці наукового дослідження, послідовно розкриває основні завдання наукового пошуку автора. Результати дисертаційного дослідження належним чином апробовані; основні його положення висвітлено у 13 публікаціях. Натомість авторові варто було б

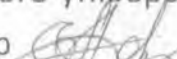
сформулювати висновки до кожного з розділів дисертації, як це вимагається до такого роду робіт. Крім того, обсяг праці слід було б скоротити принаймні на 50 сторінок, без жодного негативного впливу на її якість, оскільки вона перевантажена різного роду «відступами», матеріалами, які мають лише вірогідно доречні смисли до окресленої автором проблематики. Це можна назвати «хворобою наукового зростання», коли дослідник вважає усе важливим і необхідним. .

Зміст автореферату є ідентичним змісту дисертації. У праці зроблені відповідні узагальнення, оформлені додатки, які можуть бути використані теоретиками і практиками професійної освіти. Усе це та інше становить наукову новизну праці, яка написана сучасною українською мовою.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК :

Дисертаційне дослідження на тему «Формування політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці в умовах військових навчальних закладів», є самостійно виконаною, завершеною науковою працею, яка має теоретичне і практичне значення для педагогічної науки, а її автор – Левко Мар'яна Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Професор кафедри гуманітарних дисциплін і соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор Г. П. Васянович

Підпис професора Г. П. Васяновича засвідчую:

Вчений секретар Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доцент Р. В. Лаврецький

11 червня 2018 року

